

26.43x34.16	1/2	8 עמוד	הארץ - גלריה	14/08/2017	59795795-6
אוניברסיטת תל אביב - 78					

אדריכלות

איך ייראה חיבור בין התנחלות לכפר ערבי?

הצצה אל פרויקטי הגמר של בוגרי מחלקות האדריכלות השונות בארץ מגלה נושאים מעניינים שנלווה להם לא אחת מחקר שטחי מדי. הצד הטוב המשותף הוא בעיסוק הגובר בפריפריה ולא רק בתל אביב. הנה 11 פרויקטים בולטים

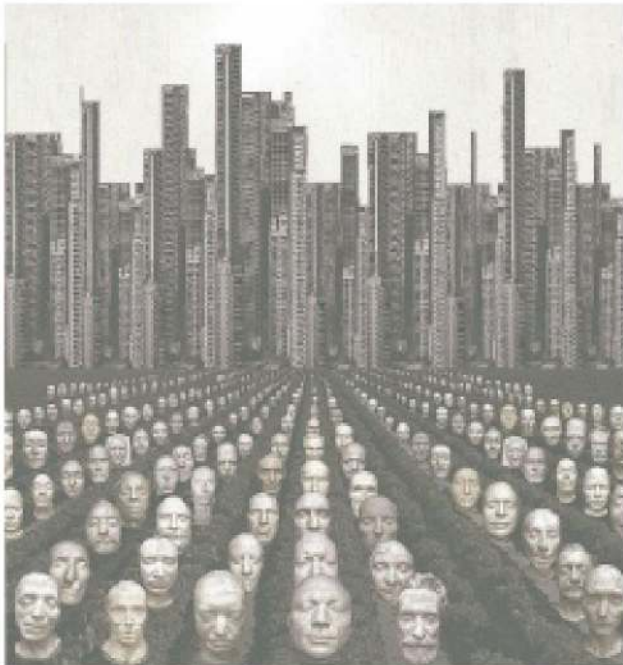
נעמה ריבה

מתוך הפרויקט של אסף שוקרון. קמפוס עירוני במתחם שמויעד לפינוי בינוי צילום: יח"צ בצלאל

מתוך הפרויקט של שלמה שטראוס. צורת התיישבות חדשה

מתוך הפרויקט של הילה דוד. מסיכות מוות לצד עיר גרנית

מתוך הפרויקט של מייס עבדולחיי. העצמה נשית צילום: יח"צ בצלאל

מתוך הפרויקט של יובל אטיאס. שימור מבנה משטרת רמת גן, ותכנונו כמרחב פתוח

הבדלים בין חמש המחלקות לאדריכלות בישראל הולכים ומצטמצמים משנה לשנה. רוב הסטודנטים עורכים מחקר שטחי ושרירותי, שלרוב מנותק מהמצב המתוכנן הקיים או מחוקי הבנייה ומנסים להציע פרויקט שלכאורה ישפר אזור פגום בעיר או יביא בשורה. עם זאת, ניתן לציין לחיוב כי בכל בתי הספר ישנו עיסוק הולך וגובר בפריפריה, ותל אביב כבר אינה הכר המרכזי לפרויקטי גמה. סטודנטים רבים בחרו השנה לתכנן פרויקטים בעיירות פיתוח, כפרים ערביים ואזורי תפר בין העיר לכפר. ההבדל המשמעותי בין המחלקות והסטודנטים עצמם הוא באופן ההגשה שמצליח לכפר לעיתים על רעיונות בינוניים וממוחזרים. בטכניון ובוויצו חיפה ערכו הגשה מינימליסטית, אך נהירה וברורה למבקר; באוניברסיטת תל אביב השנה בחרו להתמקם בגלריה האוניברסיטאית והציגו כרגיל תצוגה גרנדיוזית יותר מהמוסדות האחרים; בצלאל תערוכת בוגרי המחלקה לאדריכלות, שמנותקת מיתר האקדמיה, היתה מעט מברי לגנת – במוסד הירושלמי נוהגים להציג במקביל לפרויקט הגמר גם עבודות של סטודנטים משנים אחרות והדבר מקשה על המבקרים שגם כך מבולבלים מהעומס; המחלקה לאדריכלות באריאל טרם חנכה את תערוכת הבוגרים, ולכן היה ניתן להתרשם רק מהעבודות עצמן ללא קונטקסט כללי. בחרנו להציג כאן 11 פרויקטים בולטים, שאינם בהכרח הפיזיים המצטיינים או הטובים ביותר, אך כאלו שעוררו עניין.

קיימת, תוך הסדרת הבנייה הלא חוקית. הרשקוביץ תכננה תוכנית עירונית חדשה לכפרים, שמייצרת סדר, אך במקביל מאפשרת לבלאגן הטבעי להמשיך להתקיים. יובל אטיאס מסטודיו "ערים בזמן", החלה את פרויקט הגמר שלה במחקר על מצודות המשתרעו בהריטיות שפורות ברחבי הארץ. היא התמקדה בפרויקט משטרת רמת גן שמויעד לשימור ושלצידו מתוכנן מגדל בן 34 קומות. אטיאס סבורה שהתכנון החדש של המבנה וכוונת היזמים להקים מגדל מסוג, ינציח את הסגירות של המתחם כולו. בפרויקט היא משתמשת בשטח שמויעד למגדל ו"מקפלת" את אותם השטחים בצורה חכמה על מבנה המשטרה ועל השטח שמויעד למגדל, תוך שהיא מייצרת תמהיל דירות מגוון ושתי חצרות שיאפשרו שיטוט במתחם. חן פרה מהמחלקה לאדריכלות נוף מסטודיו LandBasics שעסק בתמה של חקלאות טריטוריאלי, תכנן פרויקט לאורך ציר הקו האדום של הרכבת הקלה, תוך התמקדות בפתח תקוה. בפרויקט, פרה מתכנן את הבינוי לאורך הציר באופן צפוף, כך שתיווצר דופן עירונית שתאפשר הליכה לאורך רחוב ז'בוטינסקי, שכיום הוא רחוב מפויח. את השטח שבין הבינוי לבין ציר הרכבת הוא מנצל לטובת חקלאות אורבנית. הפיזיקט מבוסס על רעיונות בינוי לאומיים שממליצים לעבור לייצור חקלאי עירוני שהוא יעיל בניצול השטח פי מאה מחקלאות כפרית.

הטכניון: סדר לצד בלגן

בטכניון, שם חולקו הסטודנטים לכמה קבוצות, הצליחו חלק מהפיזיקטים להציג אלטרנטיבה ראויה לבעיות שקיימות בעולם התכנון המקומי. הסטודנטית חלי הרשקוביץ מסטודיו "טכנולוגיה מחוץ ללת", שעסקה באוכלוסיית הבדואים בנגב, יצרה פרויקט נדיר למדי בדיוק. והו נושא שסטודנטים כבר עסקו בו בעבר, אך בשונה מבדרך כלל העבודה שלה היתה מעמיקה לאורך כל שלבי הביצוע והמחקה היא בדקה את המצב הפיזי של הכפרים והתפתחותם, את סוגי המשפחות, הרכבם ותעסוקתם, ויצרה כלי תכנון שמהם ניתן להרכיב סוגים שונים של שכונות. כך למשל, היא מציעה לתכנן בנייה חדשה בסמוך לבנייה

ויצו: בין הקו הירוק לגדר הפרדה

כמעט כל פרויקטי הגמר במוסד החיפאי עסקו בקונפליקטים פוליטיים, חברתיים או כלכליים, ובשונה מרוב בתי הספר האחרים הסטודנטים לא חולקו לקבוצות אלא בחרו נושא באופן עצמאי והונחו על ידי כמה מנחים. הסטודנט תומר שילוח הציג פרויקט שעוסק בקו הירוק, וחזר כנקודת מוצא לקו ששורטט ב-1949. "זה היה קו ששורטט בצורה גסה בעיפרון עבה. במהרה הפך הקו העבה והמרושל לגבול מחייב", הוא כותב. ב-2002 מדינת ישראל החלה להקים את גדר ההפרדה כדי ליצור הפרדה פיזית בין ישראל לרשות. הגדר אינה חופפת את הקו הירוק וכך נוצרו לאורך הגדר 21 מובלעות. במסגרת הפרויקט התמקד שילוח במובלעות ברטעה והציע פתרון לאורח חיים שפוי יותר. לפי התכנון שלו, יוקם ציר ראשי על גדתו של ואדי

הסטודנטית שני סרוך, בחנה את שילוב מרחבי העבודה והמגורים במאה ה-21 ואת הצרכים של דור ה-Y. לצורך בחינת הנושא היא בחרה בשכונת מונטיפיורי בתל

— שיאפשרו למובלעת להתקיים כיישות עצמאית. בנוסף, לצורך עידוד הכלכלה, הוא מנצל את היותו של השטח שטח הפקר להקמת חוות גידולי קנאביס.

נרבתה אשר חוצה את המובלעת ומקשר בין הכפרים העיקריים שלאורכה. לאורך הציר ייבנו מרכזים שונים אשר יעסקו כל אחד בתחום אחר — חינוך, רפואה,

13.27x32.86	2/2	9 עמוד	הארץ - גלריה	14/08/2017	59795796-7
אוניברסיטת תל אביב - 78					

עוסקים במוות או בכתי קברות, ודוד כחרה בנושא בצל ההשתל-טות של בתי הקברות על המרחב העירוני. ברחבי גוש דן מוקדשים כיום 5,000 דונמים לבתי קברות, שהם מרחבים סגורים אטומים. הפרויקט, שעוצמת רישומיו מת-ריסים, מזכיר את צילומיה של הצלמת מרב מרודי שצילמה את בית הקברות העירוני בפתח תקוה. אחד הדימויים הבולטים בפרויקט הוא שדה ראשים, מעיין מסיכות מוות שניצבות לצד עיר גנרית.

הסטודנט שלמה שטראוס, שמתגורר בקרני שומרון, ביקש ליצור צורת התיישבות חדשה, שמחברת בין שני מצבי הבינוי בגדה המערבית – ההתנחלויות הפרבריות והכפר הערבי. שטראוס תיכנן מצב שלישי שמבוסס על תכנון ממוסד היודע להתפשט החוצה ולהתחבר עם סביבתו. הפרויקט ממוקם בוואדי ריק הנמצא בין התנחלות לכפר פלסטי-לישי מתייחס לאיזור ריק זה כבניהם כמרחב בעל פוטנציאל רב. באיזור זה יכולות להיווצר צורות בינוי חדשות; זרועות יכולות להישלח, בינוי יכול להתעצב ולהתפתח. הבינוי משמש במרחב זה לא רק כמקום לגור ולחיות בו, אלא גם כשפת תקשורת בין זרים". בלי להתכוון, הפרויקט של שטראוס מבקר את צורות הבינוי בגדה שמנוכרות זו לזו ומסגרות.

בצלאל: מרחב נשי

אסף שוקרון מהיחידה לאדריכלות אורחית הציג בפרויקט שלו צורת חשיבה חדשה להתחדשות עירונית. הוא בחן את הנושא בעיר גבעתיים, שיש בה פרויקטים רבים של פינוי בינוי. רוב הפרויקטים האלו מתעלמים לחלוטין מצרכי הציבור ולא תורמים לבניית מבני חינוך, תרבות וספורט חדשים בעיה הפרויקט שלו מציע תכנון של קמפוס עירוני חדש, שמבוסס על אזור של 29 בנייני שיכון, שמיועד לפינוי בינוי שוקרון אומנם לא מציע מנגנון כלכלי שיאפשר את רעיונו, אך מאיר את אחת הבעיות הקשות של פינוי בינוי והיא היעדר פתרונות קהילתיים לאוכלוסייה שגדלה פי שלוש לפחות.

מיס עבדולחיי מהיחידה לארכיטקטורה לימינלית, התייחסה בעבודתה לנשים בג'סר א-זרקא. בסרטון שמוצג בהגשת הפרויקט היא משוחחח עם נשים שמספרות על שגרת יומן וקשייהן כמפרנסות בכפר שרוב גבריו מובטלים. בנוסף, היא מדגישה שהנשים בכפר חיות במעין "כלא" – מצד אחד הים, מצד שני קיסריה ומצד אחר בריכות הדגים של מעגן מיכאל. הפרויקט מציע מרחב מטופח בכפר המונח שיעצים את הנשים, ובמסגרתו מתכננת עבדולחיי בית גנים ציבוריים שיוקמו מתוך רקמת הכפר וישתלבו בין הבניינים ובניין נוסף שיתרומם במרכז הכפר. בחללים השונים יהיו בתי קפה, חללי לימוד ומקומות מפגש לנשים בלבד.

מתוך הפרויקט של ניצן הס. תכנון מחדש של שטח כנסיית טרה סנטה בירושלים כקמפוס ספורט

בלי להתכוון, הפרויקט של שלמה שטראוס מאריאל מבקר את צורות הבינוי הקיימות בגדה המערבית שמנוכרות זו לזו

למשל, היא מתכננת מחדש את שטח כנסיית טרה סנטה שברחוב קינג ג'ורג', שכולל מבנה בשימוש חלקי ושטח ריק לצידו. הס מציעה להקים מוסד חינוכי שייחנך לשיוויון ולרוח ספורטיבית. בקמפוס המחודש יהיו מתקנים כמו אולם ספורט מקורה, בריכת שחייה חצי אולימפית, חדרי אימון, מגרש חיצוני, מרפאה ועוד. לדבריה, מאז הקמתו היה מיועד המתחם לשמש את אוכלוסיית העיר, הדתית והחילונית, כמוסד חינוכי "בעצם הקצנתי את הייעוד המקורי בכך ששמתי את הדגש על לימודי ספורט שמהווים מכנה משותף לכל סטודנט ללא הבדל גזע, דת או מין בזכות אוניברסליות המקצוע".

אריאל: ערי מתים

הסטודנטית הילה דוד כחרה להתמקד בבתי קברות – קיימים ועתידים, ויצרה פרויקט רעיוני מרהיב. פרויקטי גמר מעטים

אביב, בשל תנופת הבינוי שיש בה. סרור תכננה 24 מבנים בצפיפות גבוהה שמתאימים לאורח החיים הדינמי של ימינו – הדירות, למשל, יכולות להפוך למשרדים, והגלריות לגני ילדים.

אונ' תל אביב: חידוש רחוב הירקון

לאורך חופי תל אביב, באופן חסר אחריות, קמים מגדלים רבים לאורך השנים. למרות הכספים הרבים שמושקעים במגדלים, רחוב הירקון הסמוך לחוף, והרחובות הניצבים לו, נותרים מוזנחים ולא נעיימים למעכה הסטודנטית נועה שריקי כחרה לשקם את הציר והרחובות הסמוכים לו ולהוסיף להם פונקציות שיתאימו לאירוח (לעיריית תל אביב יש תוכנית ברוח דומה שמונחת במגירה זמן רב). היא בונה מחדש את הדרך לים באמצעות כמה מערכות עם פונקציות שונות כמו מדרגות, מקומות ישיבה, גשרים וחצרות, מרכז ספורט ימי, שוק אוכל ועוד. הסטודנטית ניצן הס כחרה בנושא אקטואלי בוער – אדמות הכנסייה בירושלים, אותם מגרשים בנויים שנחכרו ושידרשו לחזור לכנסייה בעוד זמן קצוב. הס מתמקדת במגרשים ריקים או בנויים שאין בהם שימוש ולמעשה יוצרים חורים שחורים בעיה כזו,